

Steve Coll, *Private Empire: Exxon-Mobil and American Power*, New York: Penguin Press, 2012.

Vaclav Smil, *Oil: A Beginner's Guide* (Oxford: Oneworld Publications, 2008):

William Nordhaus, *A Question of Balance: Weighing the Options on Global Warming Policies*, New Haven: Yale Univ. Press, 2008

ТАЙВАНИЙ УЛС ТӨР, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХӨГЖИЛ

Э.САРАНЦЭЦЭГ

МУИС-ийн Улс төр судлалын докторант

Түлхүүр үг: Тайвань, улс төр, дэглэм, эдийн засаг, хөгжил, нам, намын систем, ардчилал

ABSTRACT: *During the years of attempts to make the Korean coast as the “Little Japan”, the Japanese had an Island in the Southern Chinese sea under their rule. After wards of Manchu occupation of China in the XVII century, a large population of Chinese settled down on the Island migrating from their native land. Being Landed by Portuguese and Dutch earlier, the Island was occupied by Manchu later, and attached to qing Dynasty possession. In 1895 China was defeated by Japan, and as the result of Simonosec agreement China gave the Island to Japanese rule. This small Island, which was subjugated by Japan, found a destiny to grow and to become one of the most powerful economy in Asia, is the nowadays Taiwan.*

ТОВЧ ХУРААНГУЙ: Солонгосын хойгийг “Бага Япон” болгох гэж оролдож буй үед Япончууд Хятадын өмнөд далайд орших бас нэгэн арлыг эзэмшдэг байлаа. Манж нар Хятадыг эзэлсэн 17-р зууны дунд үеэс олон тооны Хятад иргэд энэ арал дээр дүрвэн ирж суурьших болжээ. Португальчууд, Голландчууд газардаж байсан энэ арлыг хожим манж нар эзлэн, Чин гүрний бүрэлдэхүүнд оруулж 1895 онд Хятад Японд ялагдаж, Симоносекийн гэрээгээр Хятад уг арлыг Японд өгчээ. Японы эзэмшилд орсон энэ жижиг арал бол хожим Азийн бас нэгэн том эдийн засаг болж чадсан нь одоогийн Тайвань юм.

Коммунистуудаас зугтсан Эх газрын олон хятад Тайваний арал дээр ирж 1949 оны 10-р сард Хятадын Коммунист нам Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улсыг тунхагласнаар эх газар болон Тайваний арал дээр Хятадын хоёр засгийн газар бий боллоо. Өмнөд Солонгостой адил Америкчууд Тайвань арал дээрх ЧанКайшигийн засгийн газрыг хүлээн зөвшөөрч байсан бөгөөд мөн Тайваний арлыг Америкийн цэрэг хамгаалж байлаа.

Япон дайнд ялагдсанаар Хятадын түүхэн дэх хамгийн хүчирхэг хоёр том нам болох Гоминдан, Хятадын Коммунист нам хоёрын хооронд Японы эзэмшилд байсан газар нутгийг нөгөөгөөсөө өрсөж гартаа оруулж авахын төлөөх тэмцэл өрнөж эхэлжээ. *Эх газрын Хятадад хэн нь эзэн суух бол? Америкчуудын дэмжлэгийг авсан, цэрэг технологийн хувьд давуу Гоминдан уу? Аль эсвэл хөдөө тосгодоод байрласан, харьцангуй хүч багатай Коммунист нам уу? 1949 оны 5-р сард коммунистууд Шанхайг эзэлж, улмаар Гоминдан*

намынхан ялагдсанаар Бүгд Найрамдах Хятад улсын Чан Кайшигийн засгийн газар үлдсэн цэргийнхээ хамт Тайвань руу зугтан гарчээ. Хоёр намын дарангуйлагч дэглэмийн хорин гурван жилийн тэмцлийн хувь заяа ингэжшийдэгдэв. Гоминдан Хятадыг ийнхүү алджээ. Гэхдээ цэргийн удирдлагынхаа чадваргүйгээс гол нь бус, харин ард түмний сэтгэлийг эзэмдэж чадаагүйн учир Гоминдан ялагджээ... “Гоминданыг дэмжигч хотын оршин суугчид коммунистуудын ялалтыг үл итгэсэн, хүлээзнэсэн байдалтай угтсан бол харин Гоминданыхны хойноос лав л эхний үед нулимс унагасан хүн бараг гараагүй билээ.”¹⁷⁹

1945 онд Америкчууд Тайванийг Чан Кайшигийн засгийн газарт буцаан өгчээ. Чухам энэ арал Чан Кайшигийн засгийн газрын эцсийн найдвар болно гэж хэн санахав. 1945-1949 он хүртэлх Тайваний тухай Конрад Зайц өөрийн номондоо бичихдээ, “Гоминданы дэглэм Тайваньд мөн л эх газрынх шигээ авлигад автсан, чадваргүй гэдгээ харуулжээ. 1947 оны 2-р сард Тайваньчууд бослого гаргасанд Гоминданы цэрэг цус урсган дарахад 28 мянган Тайваньчууд, тэдний дотор мэргэжилтэн, сэхээтний нэг үе амь үрэгджээ. 1949 онд Мао Цэдунд ялагдсаныхаа дараа Чан Кайши армийнхаа үлдсэн хэсэг болон үйлдвэрийн олон эзэд, түшмэд, профессоруудын хамтаар Тайвань руу зугтан очиж Бүгд Найрамдах Хятад улсыг байгуулав. Америкийн 7-р флот тус арлыг коммунист халдлагаас хамгаалж байв”¹⁸⁰ гэжээ. Ийнхүү Хятад болон Солонгосын хойг хоёрхуваагдаж, Өмнөд Солонгос, Тайванийг Америкийн цэрэг хамгаалж байлаа.

Эх газарт байсан БНХУ-ын төрийн тогтолцоо Тайваний арал дээр шилжиж ирэв. *(Газар нутаг нь л солигдсон болохоос биш БНХУ өөрчлөгдсөнгүй).* 1988 онд авторитар дэглэмээс ардчилсан тогтолцоонд шилжих хүртэлх Тайваний эрх баригч нам бол Гоминдан юм. Гоминдан 1946 онд БНХУ-ын нийслэл байсан Нанжин хотод шинэ Үндсэн хуулийг баталжээ. Улмаар шинэ Үндсэн хуулийн дагуу 1948 онд хуралдсан анхны Үндэсний Ассемблей Гоминдан эх газар дахь хяналтаа алдсанаар 1949 онд Тайпей хот руу шилжжээ. Анхны Үндэсний Ассемблейн гишүүд 7 жилийн хугацаатайгаар сонгогдсон бөгөөд БНХУ Тайвань руу шилжсэнээр дахин сонгууль явуулах боломжгүй болсон юм. Үндсэн хуулиар БНХУ-ын Үндэсний Ассемблей нь Хятадын бүх ард түмнийг төлөөлөх учиртай байтал 1949 оноос хойш ингэх боломжгүй болов. Тиймээс Шүүх юань Үндэсний Ассемблейн анхны гишүүдийг эх газрын Хятадыг дахин хяналтандаа оруулах хүртэл албан үүргээ үргэлжлүүлэн гүйцэтгүүлэхээр шийдвэрлэсэн юм. Ийнхүү 1947 онд байгуулагдсан Үндэсний Ассемблей 1991 он хүртэл хэвээр үлджээ. Эх газрыг хяналтандаа авах зорилт энэ үед биелсэнгүй.

1991 оноос өмнө Үндэсний Ассемблей Үндсэн хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах эрхтэй байсан бөгөөд хамгийн гол нь БНХУ-ын ерөнхийлөгч болон дэд ерөнхийлөгчийг сонгодог байв. Ерөнхийлөгч нь 6 жилийн хугацаатайгаар сонгогдоно. Үндсэн хуулиар Ерөнхийлөгч нь төрийн тэргүүн бөгөөд зэвсэгт хүчний ерөнхий командлагч байна гэж заажээ. Харин гүйцэтгэх эрх мэдлийг ерөнхий сайдын тэргүүлсэн Гүйцэтгэх юань хэрэгжүүлнэ. Гүйцэтгэх юань нь Хууль тогтоох юаньд хариуцлага хүлээнэ. 1947 онд байгуулагдсан анхны Хууль тогтоох юань нь 773 гишүүнээс бүрдэж байсан бөгөөд Үндэсний Ассемблейтэй адил 1991 он хүртэл тодорхойгүй суудалтайгаар хэвээр үлджээ. Гишүүдийн тоог нөхөж байхын тулд ёс төдий сонгууль явагдана.

Тэгвэл улсын хамгийн гол албан тушаалтан хэн бэ, *ерөнхийлөгч* үү, аль эсвэл *ерөнхий сайд* уу? Үнэндээ 1948 онд Чан Кайши ерөнхийлөгч бус, ерөнхий сайд болохыг зорьж байжээ. Гэсэн ч Үндэсний Ассемблейн дийлэнх гишүүдийн дэмжлэгтэйгээр Чан Кайши ерөнхийлөгчөөр сонгогджээ. Эндээс харвал ерөнхийлөгчийн албан тушаал бэлгэдлийн гэдэг нь харагдаж байв. Төрийн тогтолцооны хувьд ерөнхий сайд давуутай эрх мэдлийг эдэлж байгаа боловч бодит байдал дээр Чан Кайши гүйцэтгэх эрх мэдлийг эдэлж байлаа. Үндэсний Ассемблей 1975 онд Чан Кайшиг нас барах хүртэл түүнийг

¹⁷⁹“Хятад: Дэлхийн гүрэн эргэн ирж байна” *Конрад Зайц*, УБ., 2006 он

¹⁸⁰“Хятад: Дэлхийн гүрэн эргэн ирж байна” *Конрад Зайц*, УБ., 2006 он

ерөнхийлөгчөөр сонгосон бөгөөд түүнийг нас барсны дараа Үндсэн хуулийн дагуу дэд ерөнхийлөгч Юн Чио-кан 1978 он хүртэл ерөнхийлөгчийн албан тушаалыг хашжээ. Чан Кайшигийн үед бодит эрх мэдэл ерөнхийлөгчийн гарт байсан, энэ удаа бодит эрх мэдэл Юний гарт байсангүй. Харин Гүйцэтгэх юанийн тэргүүн Чан Кайшигийн хүү болох Чан Чин-Куо засгийн эрх мэдлийг атгаж байлаа. 1988 онд Үндэсний Ассемблей Чин-Куог ерөнхийлөгчөөр сонгож, бодит эрх мэдэл эргээд ерөнхийлөгчид шилжив. Өөрөөр хэлбэл, Тайваний авторитар дэглэмийн үед засгийн бодит эрх мэдэл Үндсэн хуулийн дагуу тогтсон нэг албан тушаалд байхаасаа илүүтэйгээр хэн ямар албан тушаалд байгаагаас ихээхэн хамаарч байв. Өмнөд Солонгост зургаан удаа Үндсэн хууль батлагдаж, мөн олон дэглэм ээлжлэн солигдон байж ардчилсан дэглэмд шилжсэн. Харин Тайваньд үүний эсрэгээр, эрх баригч нэг намын дэглэм 1949-1988 он хүртэл байсаар ардчилсан шинэчлэлтийг хийсэн билээ. Ардчиллыг хэрхэн дэмжиж байгааг (Хүснэгт 1) үзүүлвэл:

Ардчиллыг дэмжих дэмжлэг

Хүснэгт 1.

Ардчилал бол ...	Монгол	Тайвань	Өмнөд Солонгос	Япон
Манай оронд хэрэгтэй байна	91,6	72,2	95,4	87,1
Манай оронд тохиромжтой	86,3	59,0	84,2	76,3
Нийгмийн асуудлыг шийдэхэд үр дүнтэй	78,4	46,8	71,7	61,4
Засаглалын бусад хэлбэрээс илүү	57,1	40,4	49,4	67,2
Эдийн засгийн хөгжлөөс илүү чухал	26,8	10,5	18,7	31,7
Дээрхийн аль аль нь ч биш	0,2	1,4	0,1	0,2
Дээрх бүгд	16,1	3,3	9,9	18,1
Дэмжлэгийн ерөнхий үзүүлэлт	3,8	3,1	3,6	4,0

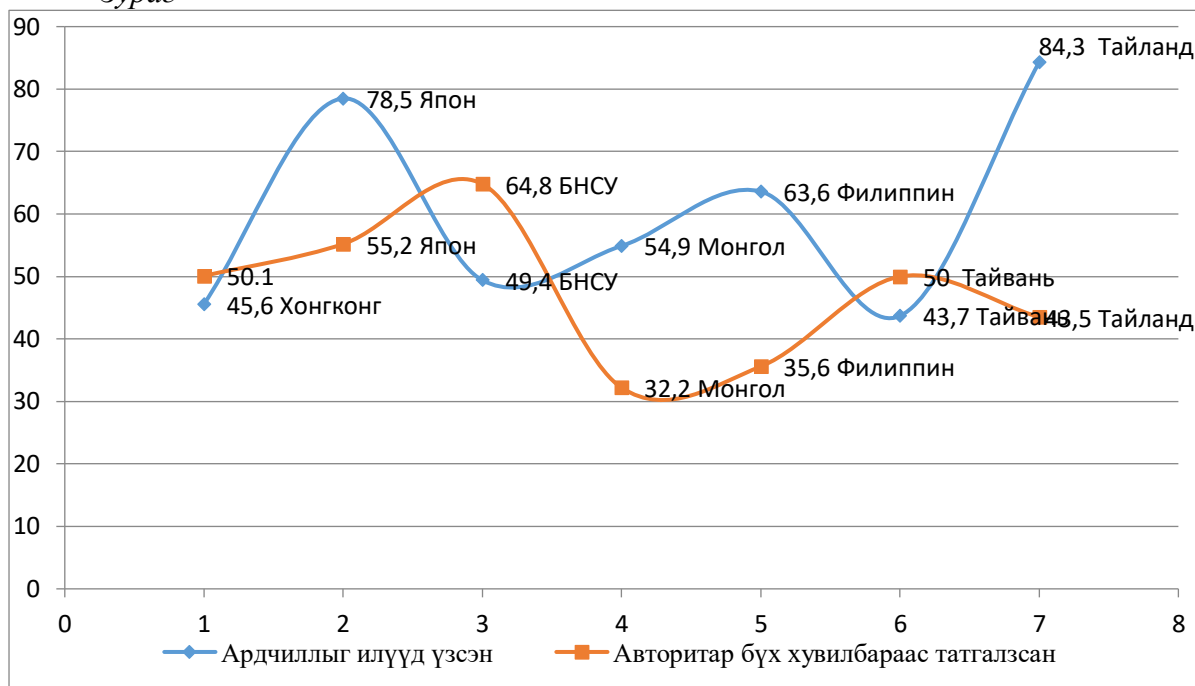
Тайваний хоёр дахь удирдагч Чан Чин-Куо 1980-аад оноос Тайваний ардчилах үйл явцыг эхлүүлжээ. Тайвань ардчилсан улс болох нь өөрсдөд нь маш ашигтай байлаа. Магадгүй Тайваний тусгаар тогтнолыг хүлээн зөвшөөрүүлж болох юм.

Авторитаризм нь Зүүн Азид ардчилалтай өрсөлдөх нэлээд хүчтэй өрсөлдөгч хэвээр байна. Тус бүс нутаг нь ардчилал руу тэмүүлэх нийт дэлхийг хамарсан хөдөлгөөнөөс олон чухал зүйлээрээ нилээд гадуур байна. “Ардчиллын гуравдахь давалгаа” эхэлсэн тэр үеэс хойших жилүүдэд энэ бүс нутгийн ихэнх оронд янз бүрийн авторитар болон хагас ардчилсан дэглэмүүд ноёрхсоор байгааг (Зураг 1) харуулж байна.

Ардчиллыг илүүд үзэж буй болон Авторитаризмаас хүнийссэн байдлын харьцаа

Зураг

1.

Чан Чин-Куог 1988 онд нас барсны дараа Гоминдан намын дарга, Тайван гаралтай Ли Тэнхуй ерөнхийлөгч болов. Энэ оноос Тайваний ардчиллын түүх эхэлдэг. 1996 онд Ли Тэнхуй анх удаа ардчилсан чөлөөт бүх нийтийн сонгуулиар Тайваний ерөнхийлөгч болжээ. 1947 онд байгуулагдсан Үндэсний Ассемблей болон Хууль тогтоох юанийг Ли Тэнхуй 1991 онд хүчээр тарааж, тэр жилдээ 325 гишүүнээс бүрдсэн Үндэсний Ассемблейн, харин 1992 онд Хууль тогтоох юанийн сонгуулийг явуулжээ. Үндэсний Ассемблей нь өнөөдөр улам бүр бэлгэдлийн, байнгын бус шинжтэй болсон бөгөөд өөрийн гол гол эрхүүдээ Хууль тогтоох юанд шилжүүлээд байна. Хууль тогтоох юаний санаачилсан тохиолдолд Үндэсний Ассемблей хуралдах бөгөөд ерөнхийлөгчийн импичмент, Үндсэн хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах, улсын хилийн өөрчлөлт зэрэг асуудлыг хэлэлцэн шийдвэрлэнэ. Ийнхүү Тайвань нь ардчилсан шинэчлэлтийг харьцангуй “тайван” замаар хийсэн юм.

Тайваний засгийн газрын бүтэц нь эрх мэдлийн хуваарилалт тэнцвэржилтийн хэвтээ тогтолцоотой. Төрийн үндсэн таван салбар нь,

- ✓ *Гүйцэтгэх юань* Ерөнхий сайд, сайдууд, хороодын дарга нараас бүрдэнэ. Ерөнхий сайдыг Ерөнхийлөгч томилно.
- ✓ *Хууль тогтоох юань* 225 гишүүнтэй (1998 оноос) 3 жилийн хугацаатайгаар сонгогдоно
- ✓ *Шүүх юань* 16 шүүгч бүхий “Дээд шүүгчдийн зөвлөл”, Дээд шүүгчдийг 9 жилийн хугацаатайгаар Хууль тогтоох юанийн зөвшөөрснөөр Ерөнхийлөгч томилно
- ✓ *Байцаан шалгах юань* Төрийн албан хаагчдын удирдлага, томилолт, шалгалт хяналтыг бие даан хариуцна. Уг юаний даргыг 6 жилийн хугацаатайгаар Ерөнхийлөгч томилно.
- ✓ *Хянах юань* Төрийн бүх шатны албан тушаалтнуудын хууль зөрчсөн үйл ажиллагааг шалгах, мөн авлигын асуудлыг хариуцдаг. Уг юаний 29 гишүүнийг Хууль тогтоох юаний зөвшөөрснөөр Ерөнхийлөгч 6 жилийн хугацаатайгаар томилдог.

Тайваний ерөнхийлөгч болон дэд ерөнхийлөгч нь 4 жилийн хугацаатайгаар 2 удаа сонгогдох эрхтэй. Ерөнхийлөгч нь төрийн тэргүүн, зэвсэгт хүчний ерөнхий командлагч байх бөгөөд Гүйцэтгэх юаний тэргүүн буюу ерөнхий сайдыг томилно. Ерөнхийлөгч нь бүрэн эрхийнхээ хүрээнд 5 юанийг удирдан чиглүүлэх үүрэгтэй. Тайваньд өнөөдөр 2 том эвсэл байдаг. Нэг талд нь, эх газрын Хятадыг өөртөө нэгтгэх

байр суурийг баримталдаг Гоминдан намаар удирдуулсан *Pan-blue Coalition*. Эсрэг талд нь Ардчилсан дэвшлийн намаар тэргүүлүүлсэн, Тайваний одоогийн байгаа статусыг хүлээн зөвшөөрүүлэхийн төлөө байр суурьтай *Pan-green Coalition* юм.

Ардчиллыг авторитаризмаас хэр зэрэг илүүд үзэж буй түвшинг доорх (Хүснэгт 2) судалгаагаар Зүүн Азийн орнуудыг хамруулан харуулав.

Хүснэгт 2.

	Хувь		Илүүд үзэж буй зөрүү	
	Ардчилсан дэглэм	Ардчилсан үйл явц	Ардчилсан дэглэм	Ардчилсан үйл явц
Япон	94	71	+2,2	+1,2
Солонгос	90	66	+1,9	+1,0
Тайван	83	69	+1,6	+1,0
Монгол	79	26	+1,4	-0,4

Ардчилсан бус дэглэмд хандах хандлага

Хүснэгт 3.

	Иргэний*	Нэг намын*	Цэргийн*	Огт үгүй**	Бүрэн***
Япон	14	24	2	68	1
Солонгос	15	13	10	72	1
Тайван	21	18	7	70	2
Монгол	42	27	14	43	4

*- Ардчилсан бус дэглэмийн хувилбар бүрийг зөвшөөрч буй хувь

** - Авторитар дэглэмийн дэмжлэгийн 4 баллт индекс дэх 0 оноо

*** - Авторитар дэглэмийн дэмжлэгийн 4 баллт индекс дэх 3 оноо

“Тайваний Хятадуудын нийгмийн хөгжил, жилд дунджаар 8-10 хувиар өсч байгаа эдийн засгийн өсөлтийг харахад сургамжтай, эрч хүч итгэл өгөх шиг болдог байлаа. Хямд ажлын хүч, биеийн хүч голлон шаардсан хөдөө аж ахуй, нэхмэл, хувцас, биеийн тамирын гутлын үйлдвэрлэлээс гараагаа эхэлсэн Тайвань улам бүр цойлон хөгжиж байна. Тайваньчууд эхэн үедээ анагаах ухаан, хууль эрх зүйн олон шинжлэх ухааны ховор нандин ном, сурах бичгийг хулгайн маягаар хэвлэж, маш хямд үнээр борлуулж байсан. Харин 1980-аад онд зохих зөвшөөрлийн дагуу, сайн цаасан дээр, хатуу хавтастай хэвлэх болсон. 1990-ээд он гэхэд микросхем, компьютерийн плат, өргөн хэрэглээний болон зөөврийн компьютер, өндөр технологийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх болсон... Төвлөрсөн төлөвлөгөөнд тушигдаагүй Тайваний Хятадууд эрчтэй урагшлан хөгжиж байлаа. Тайвань, Хонгконг хоёрт нийгмийн халамжийн тогтолцоо бараг байгаагүй гэж хэлж болно”¹⁸¹ хэмээн Сингапурын ерөнхий сайд Ли Куан Тайваний эдийн засгийн хөгжлийг ийн тодорхойлж бичжээ. Тайвань Өмнөд Солонгостой адил эдийн засгийн хөгжлийн эхэн үедээ хямд ажиллах хүчээ өөрийн гол давуу талаа болгож чаджээ.

Тайваний эдийн засгийн хөгжлийн онцлог юунд байв?

з“Сингапур: Буурай орноос бусдын манлайд хүрсэн замнал” *Ли Гуан Яао*. УБ., 2007 он

“1990-ээд оны эцэс гэхэд Тайваньд хөдөлмөрийн насны хүн амын наян хувийг ажиллуулдаг 1.2 сая жижиг, дунд үйлдвэр байв. Хятадууд бусдын төлөө ажиллахаасаа өөрийнхөө төлөө гэр бүлийн үйлдвэртээ ажиллахыг илүүд үздэг юм. Тайваний арван найман хүний нэг нь үйлдвэрийн эзэн бизнесмен байв. Тайваньд “Хэрэв чи гудамж руу чулуу шидэх юм бол пүүсийн эзнийг л ононо шүү” гэсэн шог яриа ч байдаг. Тайваний эдийн засгийг “шоргоолжны арми” хэмээн “Экономист” сэтгүүл нэрлэсэн удаатай. Энэхүү арми нь 1990-ээд онд дэлхийн зах зээлийг компьютерийн эд ангиар байлдан дагуулсан юм.”¹⁸²

Өнөөдөр “шоргоолжны арми” дэлхийг компьютерийн тоног төхөөрөмжөөр хангаж байна гэж хэлж болно. 2000 оны байдлаар Тайвань дахь компьютерийн мониторийн үйлдвэрлэл дэлхийн зах зээлийн 58 хувийг, нөүтбүүкийнх 49 хувийг, гар сканнерийнх 91 хувийг эзэлж байна. Энэ жагсаалтыг цааш дурьдаж болно. Магадгүй таны ширээн дээрх компьютер, нөүтбүүк Америкийн аль нэг брэнд байж болох ч дотор эд ангийг Тайваньд үйлдвэрлэдэг аж. Яг л театрт тавигддаг жүжгийн арын албаныхан шиг. Тайваний эрх баригчид аж үйлдвэрийг хөгжүүлэх урт хугацааны төлөвлөгөөнүүдийг гаргаж байсан бөгөөд мөн Тайваний эдийн засгийн хөгжилд Америкийн дэмжлэг ч бий. Гэхдээ Тайвань үндэстнийхээ онцлогийг харгалзан үзэж хөгжиж чадсан юм. Хятадууд бол дэлхийн хамгийн шилдэг бизнесч хэмээн ярьдгийн амьд нотолгоо нь Тайваньчууд бөгөөд үүний ганц нөхцөл нь үйлдвэр, аж ахуй эрхлэх эрх чөлөөг нь л хангаж өгөх явдал юм. Эхэндээ улсын пүүсүүдийг чухалчлан үзэж байсан Тайваний засгийн газар тэрхүү эрх чөлөөг нь хангаж өгөх ухаалаг бодлого явуулсан юм.

Засгийн газар өндөр технологийн гайхамшгийг бүтээхэд нэг л зүйлээр, чингэхдээ тун чухал зүйлээр хувь нэмэр оруулсан нь өндөр технологийн дэд бүтцийг бий болгосон явдал юм. Засгийн газар “Аж үйлдвэрийн технологийн судалгааны хүрээлэн” хэмээх үндэсний лабораторийг байгуулж, энэхүү судалгааны хүрээлэнг тойруулан Синчү Парк хэмээх өндөр технологийн томоохон паркыг байгуулжээ. Засгийн газар үйл ажиллагаагаа үүгээр хязгаарласан бөгөөд Засгийн газар өндөр технологийн үйлдвэрүүдийн дэд бүтцийг байгуулж өгөөд, харин тэдгээрийн хөгжлийг залж удирдсангүй. Энд Тайваний пүүс компаниуд Америкийн аваргуудтай өрсөлдөхийн тулд бүх талаараа дайчлан ажиллаж байлаа. Тайваний компьютерийн үйлдвэрлэлд нэгэн сонирхолтой зүйл ажиглагддаг. Тухайлбал, Тайваний хагас дамжуулагчийн үйлдвэрлэгчид компьютерийн хуваарилагчийн төслийг өөрсдөө зохиодоггүй бөгөөд харин Тайваний болон барууны орнууд, Японы пүүсүүдээс хагас дамжуулагчийн хуваарилагчийг өгсөн зааврынх нь дагуу үйлдвэрлэх захиалга авдаг байна. Ийнхүү театрын арын албаныхан даруухнаар дэлхийн компьютерийн тоног төхөөрөмжийн зах зээлийг гартаа атгаж байна.

Ийнхүү Бүгд Найрамдах Хятад Улс нь Тайвань аралд орших зүүн Азийн бүрэн эрхт бус боловч тусгаар тогтносон орон юм. Энэ улс нь Тайвань, эсвэл Хятадын Тайбэй (Chinese Taipei) гэж нэрлэгдэх нь олон.

ДҮГНЭЛТ

“Барулс” хэмээх ойлголт Зүүн Азийн хөгжлийн загвар дээр нэн ихээр яригддаг ба төрийн хатуу зохицуулалттай зах зээлийн нийгэм, түүн дээр хятадын иргэншлийн нөлөө, хятад хүмүүжил, ажилсаг чанар нэмэгдээд өвөрмөц хэв шинжийг тэр чигтээ агуулж байдаг хэмээн Тайваньчуудыг үздэг. Мөн тус улсын нутаг таван зэрэгт шатлан хуваагдана. Оройн түвшинд нуггийн ихэнх нь олон хошуу бүхий Тайвань аймагт, үлдсэн хэсэг нь жижиг арлуудын Фужянь аймаг болон хотжиж нягтарсан Тайбэй, Шиньбэй, Гаошюн, Тайжун, Тайнань гэх таван хотод хуваагдан захирагддаг байна.

⁴ “Хятад: Дэлхийн гүрэн эргэн ирж байна” *Конрад Зайц*, УБ., 2006 он